

В. В. МАРТИНІВ

ДЕЯКІ ЕКОНОМІЧНІ ПИТАННЯ МЕХАНІЗАЦІЇ Й АВТОМАТИЗАЦІЇ ВИРОБНИЧИХ ПРОЦЕСІВ

У нашій країні нагромаджено значний досвід робіт з комплексної механізації і автоматизації найважливіших виробничих процесів. Наприклад, у 1983 р. механізованих поточних ліній було 153 200, автоматизованих — 30 900 [1, с. 81].

У системі Держкомвидаву СРСР лише за 1983 р. реалізовано більше 1 тис. науково-технічних заходів, які забезпечили умовне вивільнення більше як 300 чол., переведено на механізовану працю 230 чол., за останні роки механізовано п'ять підприємств, 30 цехів і дільниць [2, с. 5—7]. Всього за роки одинадцятої п'ятирічки буде впроваджено 36 нових технологічних процесів, 50 дослідних зразків нового обладнання, близько 100 дослідних партій нових матеріалів [3, с. 2]. Однак, незважаючи на суттєві досягнення, у народному господарстві ще багато ручної праці. Тільки в галузях матеріального виробництва ручною працею, виключаючи ремонтні роботи, зайнято більше 40 млн. чоловік [5].

Вирішенням проблеми скорочення ручної праці в галузі, а також передумовою розробки та складання цільової комплексної програми скорочення застосування ручної праці є паспортизація та атестація робочих місць. Проведення її на львівській книжковій фабриці «Атлас» у 1984 р. виявило, що з 236 робочих місць шість не відповідають техніко-економічному рівню, вимогам умов праці та техніки безпеки. Аналіз причин існування ручної праці виявив велику питому вагу відсутності нестандартного обладнання.

Таким чином, виробництво нестандартного обладнання для галузі слід проводити більш високими темпами.

Дослідження рівня механізації праці на поліграфічних підприємствах (друкарня видавництва «Вільна Україна», львівська книжкова фабрика «Атлас», Львівська обласна книжкова друкарня) показує, що рівень механізації у цілому по цих підприємствах низький (55; 53; 45%), що нижче середньогалузевого союзного значення на 6; 8; 16 пунктів [8, с. 39].

Одночасно спостерігається велика диспропорція між рівнем механізації праці основного та допоміжного виробництва (відповідно 72 і 38%, 57 і 34%, 54 і 17%). Говорячи про низький рівень механізації допоміжного виробництва, необхідно відзначити, що в основному це пояснюється низьким рівнем механізації вантажно-розвантажувальних, ремонтних і транспортних робіт, контрольних операцій.

Вивчаючи причини існування ручної праці, виявлено, що найбільша частина робітників (23,5%) виконують ручні операції вна-

слідок відсутності схем механізації і 19,5% — через відсутність нестандартного обладнання (табл. 1). Усунути ці недоліки можна, випускаючи необхідні машини й обладнання.

Аналізуючи умови праці по процесах поліграфічного виробництва на львівських підприємствах (табл. 2), відзначимо велику кількість жінок, які працюють у шкідливих умовах праці. У форм-

Таблиця 1

Наявність ручних операцій на поліграфічних підприємствах м. Львова

Підприємства	Всього робітників, які виконують ручні операції	в т. ч. через					Інші причини
		відсутність схем механізації	відсутність схем контролю	відсутність нестандартного обладнання	відсутність обладнання серійного виробництва		
Формне виробництво							
Друкарня видавництва «Вільна Україна»	23	17	2	—	4	—	
Книжкова фабрика «Атлас»	21	12	7	—	—	2	
Обласна книжкова фабрика	17	17	—	—	—	—	
Всього по формному виробництву	61	46	9	—	4	2	
Друкарське виробництво							
Друкарня видавництва «Вільна Україна»	56	6	—	46	4	—	
Книжкова фабрика «Атлас»	13	4	3	—	4	2	
Обласна книжкова фабрика	3	2	1	—	—	—	
Всього по друкарському виробництву	72	12	4	46	3	2	
Брошурувально-палітурне виробництво							
Книжкова фабрика «Атлас»	70	5	14	—	33	31	
Обласна книжкова фабрика	22	4	—	—	13	—	
Всього по брошурувально-палітурному виробництву	92	9	14	—	56	31	
У цілому	235	67	37	46	63	35	

ному виробництві в нормальних умовах працює 31 чол., у шкідливих — 116, із них 62 жінки. Всього у шкідливих умовах працює 404 чоловіка, або 61,1% працюючих.

Сьогодні наука і техніка дають змогу значно скоротити ручну працю на основі комплексної механізації і автоматизації виробництва шляхом розвитку принципово нового напрямку — створення автоматичних маніпуляторів з програмним управлінням (роботів). На це націлюють і рішення XXVII з'їзду КПРС.

Одним із завдань поліграфічного машинобудування є створення комплексу машин без проміжного складування та транспортування з допомогою друкарсько-обробних ліній.

Умови праці робітників на поліграфічних підприємствах Львова

Підприємства	Всього працюючих	в т. ч.							
		в нормальних умовах праці				в шкідливих умовах праці			
		чоловіки		жінки		чоловіки		жінки	
		абс. вираз	%	абс. вираз	%	абс. вираз	%	абс. вираз	%
Формне виробництво									
Книжкова фабрика «Атлас»	89	8	9,0	13	14,6	30	33,7	38	42,7
Друкарня видавництва «Вільна Україна»	35	2	5,7	4	11,4	15	42,9	14	40,0
Обласна книжкова фабрика	23	1	4,4	3	13,0	9	39,1	10	43,5
Всього по формному виробництву	147	11	7,5	20	13,6	54	36,7	62	42,2
Друкарське виробництво									
Книжкова фабрика «Атлас»	184	7	3,8	10	5,4	115	62,5	52	28,3
Друкарня видавництва «Вільна Україна»	102	3	2,9	4	3,9	83	81,4	12	11,8
Обласна книжкова фабрика	17	1	5,9	2	11,8	10	58,8	4	23,5
Всього по друкарському виробництву	303	11	3,6	16	5,3	208	68,7	68	22,4
Брошурувально-палітурне виробництво									
Обласна книжкова фабрика	23	5	21,7	15	66,2	1	4,4	2	8,7
Книжкова фабрика «Атлас»	188	5	2,7	174	92,5	3	1,6	6	3,2
Всього по брошурувально-палітурному виробництву	211	10	4,7	189	89,6	4	1,9	8	3,8
У цілому	661	32	4,9	225	34,0	266	40,2	138	20,9

На порядку денному сьогодні стоїть питання розробки та створення механізованих складів і внутрішньоцехового транспортного обладнання. У зв'язку з цим слід відзначити, що в поліграфії немає єдиного центру, який міг би здійснювати технічну політику в галузі міжопераційних транспортних зв'язків.

Необхідно створити систему спеціалізованих організацій, підприємств і служб з механізації й автоматизації процесів поліграфічного виробництва, застосування передової техніки і технології.

Створення вантажно-розвантажувальних засобів, механізованих складів вимагає свого вирішення на міжгалузевому рівні. Організація таких підгалузей дасть змогу виробляти потрібне обладнання, здійснювати роботи з автоматизації та механізації.

Успішне використання всіх резервів підвищення рівня механізації виробництва, створення матеріально-технічних передумов для вивільнення працівників від важкої фізичної праці та перетворення її в основну життєву потребу кожного члена нашого суспільства — важливі невідкладні завдання. Від їх вирішення значною мірою залежить дальше підвищення ефективності суспільного виробництва.

Список літератури: 1. СССР в цифрах и фактах в 1983 году. — М.: Финансы и статистика, 1984. — 240 с. 2. Пащенко А. Социальная программа — в действии. — Полиграфия, 1984, № 7, с. 40. 3. Воргачев В. Внедрение достижений науки и техники в производство — основа развития отрасли. — Полиграфия, 1985, № 1, с. 40. 4. Колесниченко А. Труд — общество — человек. — Правда, 1981, 19 мая. 5. Франко В. Г. Рабочая молодежь: закономерности повышения культурно-технического уровня. — Львов: Вища шк., 1984. — 152 с. 6. Машталер Р. М. Системное управление процессом повышения уровня механизации труда в издательско-полиграфическом комплексе. — В кн.: Сокращение ручного труда в промышленности региона. Вопросы методики, практики. Львов: Вища шк., 1980. — 196 с. 7. Малмыгин И. А. Сбалансированность рабочих мест и трудовых ресурсов. — Вопросы экономики, 1983, № 11, с. 160. 8. Машталер Р. М. Экономика полиграфической промышленности. — М.: Книга, 1977. — 304 с.

Analysis of mechanization level of production processes at the printing enterprises in Lvov is given. On the basis of this analysis reasons of low mechanization level of production processes are investigated; ways of raising mechanization level are suggested.

Стаття надійшла до редколегії 11. 04. 85